

GIẢI PHẪU TẠO HÌNH TRONG VIỆC NÂNG CAO CHẤT LƯỢNG
ĐÀO TẠO VÀ NGHIÊN CỨU HÌNH HỌA CẤU TRÚC HÌNH THỂ NGƯỜI

ThS. Lê Văn Thân, ThS. Hồ Xuân Phi

Trường Đại học Hòa Bình

Tác giả liên hệ: lvthan@daihochoabinh.edu.vn

Ngày nhận: 04/11/2023

Ngày nhận bản sửa: 08/11/2023

Ngày duyệt đăng: 14/3/2024

Tóm tắt

Giải phẫu tạo hình và Hình họa cấu trúc hình thể người là hai học phần có mối quan hệ rất chặt chẽ, thuộc khối kiến thức Mỹ thuật cơ sở. Đây là kiến thức nền tảng bắt buộc trong chương trình đào tạo của tất cả các cơ sở giáo dục có đào tạo về Mỹ thuật và Mỹ thuật ứng dụng (MTUD) trong và ngoài nước. Nghiên cứu về cấu trúc và giải phẫu cơ thể người là quá trình lâu dài và phức tạp, vì con người là thực thể sinh học hoàn thiện và phát triển nhất trong giới tự nhiên. Nắm vững được cấu trúc và hiểu sâu về giải phẫu học sẽ giúp người học biết và phân tích, xây dựng thiết kế sáng tạo trên nền tảng cái đẹp tự nhiên của con người mà tạo hóa ban cho. Những kiến thức nền tảng đó giúp cho người học vẽ đúng và chính xác người thật, sau đó, đáp ứng cho việc cách điệu hay sáng tác nghệ thuật, tạo nên nhiều hình thể và tạo hình con người khác nhau trong quá trình học tập, nghiên cứu, sáng tạo thiết kế sản phẩm trong quá trình đào tạo cử nhân các chuyên ngành thuộc lĩnh vực Mỹ thuật ứng dụng.

Từ khóa: Giải phẫu tạo hình, hình họa cấu trúc hình thể người.

Exploring the Importance of Anatomy in Enhancing Education and Research in Figurative Structural Visual Arts

MA. Le Van Than, MA. Ho Xuan Phi

Hoa Binh University

Corresponding Author: lvthan@daihochoabinh.edu.vn

Abstract

Anatomy and figurative structural visual arts are closely intertwined subjects within the foundational knowledge of Fine Arts. They play a vital role in the curriculum of academic institutions that offer training in both Fine Arts and Applied Fine Arts, both locally and globally. The study of the human body's structure and anatomy is a complex and extensive endeavor, considering the remarkable development and intricacy of the human form in the natural world. Developing a solid understanding of structural elements and delving deep into anatomical knowledge empowers learners to comprehend, analyze, and create innovative designs based on the inherent beauty of the human figure. This fundamental knowledge enables learners to accurately depict and interpret the human form, paving the way for artistic exploration and creation throughout their academic journey in the field of Applied Fine Arts.

Keywords: Anatomy, figurative structural visual arts.

1. Đặt vấn đề

Cấu trúc là khái niệm để chỉ cách sắp xếp, tổ chức, không chế các hình thể hình dạng theo một quy luật nào đó. Cấu trúc trong nghệ thuật tạo hình và trong thiết kế thường được hiểu dưới dạng tuyến, dạng mạng hai hay ba chiều.

Về cấu trúc hình thể, cơ thể người là một khối thống nhất, bao gồm rất nhiều cơ quan, hệ cơ quan khác nhau. Mỗi cơ quan đảm nhận một nhiệm vụ riêng, nhưng tất cả đều được cấu tạo bằng các tế bào, nên tế bào được coi là đơn vị cấu trúc và chức năng của cơ thể sống. Những hoạt động của các cơ quan trong cơ thể không biệt lập mà phối hợp, ăn khớp với nhau một cách nhịp nhàng để thực hiện một quá trình sinh lý cơ bản. Cơ thể người là toàn bộ cấu trúc của một con người, bao gồm một đầu, cổ, thân (chia thành 2 phần là ngực và bụng), hai tay và hai chân.

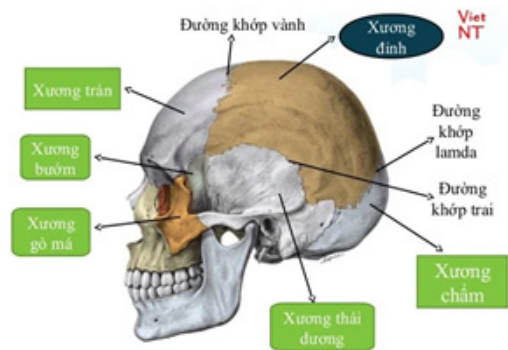
Hiểu biết và nắm vững giải phẫu về cấu trúc cơ thể người là khối kiến thức rất quan trọng và cần thiết, không thể thiếu trong chương trình của tất cả các trường đào tạo về Mỹ thuật và MTUD trong nước và trên thế giới. Bởi vì đây là khối kiến thức nền tảng bắt buộc, đặc biệt trong quá trình đổi mới phương pháp giảng dạy hình họa cấu trúc hình thể người trong quá trình nâng cao chất lượng đào tạo cử nhân MTUD trong giai đoạn hiện nay.

2. Khái quát về cấu trúc cơ thể người

Cơ thể người là toàn bộ cấu trúc của một con người, gồm 3 phần: Đầu, thân và tay chân. Cụ thể: một đầu, cổ, thân (chia thành 2 phần là ngực và bụng), hai tay và hai chân. Còn da bao bọc toàn bộ cơ thể. Cơ hoành ngăn cách khoang ngực và khoang bụng.

Hình 1. 4 góc hộp sọ người

Hình 2. Hộp sọ gồm 8 xương: 2 xương đỉnh, 1 xương trán, 1 xương chẩm, 1 xương bướm, 1 xương sàng và 2 xương thái dương

- Cơ thể người gồm các hệ cơ quan: Hệ vận động, hệ tiêu hóa, hệ tuần hoàn, hệ hô hấp, hệ bài tiết, hệ thần kinh, hệ sinh dục. Ngoài ra, còn có da và hệ nội tiết.

- Các khoang cơ thể người bao gồm:
+ Khoang sọ và ống xương sống: là các khoang xương chứa bộ não và tủy sống.

+ Khoang ngực: là khoang được giới hạn trong lồng ngực, ở phía trên cơ hoành ngăn cách với khoang bụng.

+ Khoang bụng: nằm bên dưới cơ hoành, là khoang cơ thể lớn nhất. Khoang này chứa gan, ruột, dạ dày, thận, là các cơ quan của hệ tiêu hóa, hệ bài tiết, hệ sinh dục.

- Hệ vận động gồm 02 hệ:

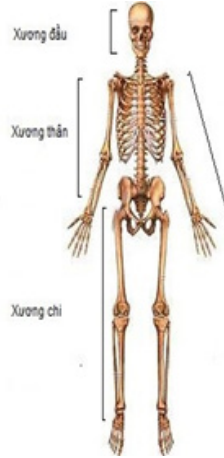
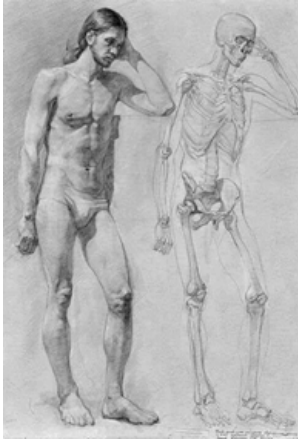
+ Bộ xương:

Bộ xương người bao gồm tất cả các

MỸ THUẬT CÔNG NGHIỆP

xương riêng lẻ hoặc nối liền với nhau được hỗ trợ và bổ sung bởi dây chằng, sụn, gân và cơ. Nó đóng vai trò như một cái khung làm chỗ bám giữ cho các cơ, nâng đỡ cho các cơ quan nội tạng và bảo

vệ các cơ quan như tim, phổi, não. Đây là một trong những lý do khiến khối lượng bộ xương người thường chiếm 12 đến 20% tổng khối lượng cơ thể người với giá trị trung bình là 15%.

Nguồn: Internet

+ **Hệ cơ:** Cơ là một mô mềm có ở hầu hết các loài động vật. Tế bào cơ chứa các sợi protein actin và myosin trượt qua nhau, tạo ra sự co lại làm thay đổi cả chiều dài và hình dạng của tế

bào. Cơ bắp có chức năng tạo ra lực và chuyển động. Chúng chịu trách nhiệm chính trong việc duy trì và thay đổi tư thế, vận động, cũng như chuyển động của các cơ quan nội tạng.

Nguồn: Internet

- *Hệ các giác quan:*

Hệ giác quan, hệ thần kinh cảm giác và hệ thần kinh giác quan là một phần của hệ thần kinh có chức năng thu nhận các thông tin từ các giác quan. Năm bộ phận của cơ thể con người và động vật khác (năm giác quan) có tác dụng cảm nhận các kích thích của môi trường bên ngoài cơ thể, các cơ quan này bao gồm thị giác, thính giác, vị giác, khứu giác và xúc giác.

Ngoài ra, còn các hệ khác như hệ hô hấp, hệ sinh dục, hệ nội tiết, hệ thần kinh... nhưng hệ vận động và hệ cơ là quan trọng nhất trong quá trình ứng dụng khi nghiên cứu, biểu đạt ở học phần Hình họa cấu trúc hình thể người.

Đổi mới phương pháp là quy luật tất yếu và quyết định của sự phát triển tất cả các lĩnh vực hoạt động trong xã hội. Trong giáo dục - đào tạo, đổi mới phương pháp giảng dạy là công việc rất cần thiết và thường xuyên. Với giảng dạy Hình họa cấu trúc hình thể người trong đào tạo cử nhân MTUD không nằm ngoài quy luật đó. Tuy nhiên, muốn đổi mới phương pháp giảng dạy Hình họa cấu trúc hình thể người, cần phải nắm vững giải phẫu và cấu trúc cơ thể con người. Bởi con người là sản phẩm của tự nhiên có cấu trúc hoàn thiện nhất. Sự hoàn thiện ấy chính là nền tảng cốt lõi và phong phú trong quá trình đổi mới phương pháp giảng dạy Hình họa cấu trúc hình thể người trong đào tạo các ngành cử nhân thuộc lĩnh vực MTUD.

3. Thực trạng về giảng dạy, học tập học phần Giải phẫu và Hình họa cấu trúc hình thể người hiện nay

- *Về chương trình và giáo trình đào tạo*

Trong chương trình đào tạo của tất cả các trường có đào tạo về Mỹ thuật và MTUD trên thế giới cũng như trong nước, học phần Giải phẫu tạo hình là nội dung bắt buộc trước khi học Hình

họa cấu trúc hình thể người. Qua đó, ta thấy được tầm quan trọng và mối quan hệ mật thiết giữa học phần Giải phẫu tạo hình và học phần Hình họa cấu trúc hình thể người trong đào tạo cử nhân MTUD.

Hiện tại, trên thực tế, có khá nhiều giáo trình Giải phẫu, nhưng chưa có giáo trình Giải phẫu tạo hình dành cho đào tạo các ngành thuộc lĩnh vực MTUD. Bởi học phần Hình họa trong đào tạo MTUD thiên về nghiên cứu cấu trúc và biểu cảm của nét nhiều hơn là khối, chất và không gian.

- *Về đội ngũ giảng viên*

Trước hết, đội ngũ giảng viên về Giải phẫu tạo hình tại hầu hết các cơ sở đào tạo giảng dạy Giải phẫu có trình độ cao và sâu rất hạn chế. Lý do là chưa có cơ sở đào tạo giảng viên chuyên sâu về lĩnh vực giải phẫu. Hầu hết các trường đều sử dụng giảng viên có năng lực khá vững về hình họa để dạy học phần Giải phẫu tạo hình. Cứ như vậy, dạy nhiều thành quen và thuộc bài, sau đó, truyền lại cho thế hệ tiếp theo...

- *Về kế hoạch giảng dạy và cơ sở vật chất*

Do một số trường thiếu giảng viên nên khi xếp thời khóa biểu học phần Giải phẫu tạo hình không sắp xếp bám sát với thời gian học phần Hình họa cấu trúc hình thể người, nhất là, các trường ngoài công lập. Đây là một trong những nguyên nhân dẫn đến chất lượng đào tạo về học phần Hình họa cấu trúc hình thể người có hiệu quả thấp. Về khối lượng, thời lượng của đơn vị học trình và tín chỉ học phần giữa các trường cũng chưa được đồng nhất. Phòng học chuyên cho giảng dạy, nghiên cứu học phần Giải phẫu của hầu hết các trường chưa được đầu tư, cơ sở vật chất, các mô hình giải phẫu cấu trúc xương, cơ... chưa đủ và đảm bảo về số lượng và chất lượng.

- *Về nhận thức của sinh viên*

Khá nhiều sinh viên chưa thực sự coi trọng và nhận thức đúng về tầm quan trọng của học phần Giải phẫu tạo hình đối với học phần Hình họa cấu trúc hình thể người. Quá trình học còn mang tính đối phó, chưa có tính nghiên cứu kỹ lưỡng và sâu sắc, chưa ứng dụng cụ thể và gắn liền với bài tập Hình họa cấu trúc người.

4. Một số giải pháp đổi mới phương pháp nâng cao chất lượng đào tạo và nghiên cứu giảng dạy Hình họa cấu trúc hình thể người

Nhận thức được tầm quan trọng của Giải phẫu tạo hình và thực trạng việc dạy và học nêu trên, với bề dày kinh nghiệm trong quá trình giảng dạy, bài viết đưa ra một số giải pháp nhằm đổi mới phương pháp giảng dạy Hình họa cấu trúc hình thể người trong lĩnh vực đào tạo các ngành thuộc lĩnh vực MTUD.

4.1. Về phía nhà trường

Trước tiên, nhà trường cần đầu tư đào tạo bài bản đội ngũ giảng viên chuyên sâu về giảng dạy học phần Giải phẫu tạo hình.

Hiện nay, có nhiều giáo trình về Giải phẫu, song, cần xây dựng hoặc biên tập giáo trình Giải phẫu tạo hình cho phù hợp với đào tạo các chuyên ngành về lĩnh vực MTUD.

Cần bố trí phòng học chuyên cho giảng dạy Giải phẫu tạo hình và được trang bị đủ các mô hình cấu trúc bộ xương, cơ và các bộ phận chi tiết khác của cơ thể người. Ngoài ra, cần trưng bày những bài nghiên cứu về giải phẫu, hình họa tốt để sinh viên quan sát thị phạm và tham khảo.

Cần trang bị hệ thống máy chiếu (Projector), màn hình tivi phục vụ giảng dạy và trình chiếu...

4.2. Về nhiệm vụ của giảng viên và sinh viên

Giảng viên đảm nhiệm giảng dạy học phần Giải phẫu tạo hình cần xây dựng bài giảng điện tử, video clip có nhiều hình ảnh tổng thể, chi tiết về cấu trúc giải phẫu cơ thể người theo các tư thế khác nhau để giúp sinh viên nhận thức và tiếp thu được nhiều tư thế về cấu trúc, giải phẫu cơ thể người trên không gian 3 chiều.

Trong nội dung bài giảng, giảng viên cần tập trung đi sâu về tỷ lệ và cấu trúc của cơ thể người trên nền tảng khai thác những giá trị hình thái biểu cảm và giá trị của nét dựa trên giải phẫu cấu trúc của cơ thể người, bởi vì trong lĩnh vực đào tạo các chuyên ngành thuộc lĩnh vực MTUD, yếu tố nét đóng vai trò quan trọng.

Hình 3. H.A Turca - chì than

Hình 4. Bài hình họa của họa sĩ Lê Trọng Lân

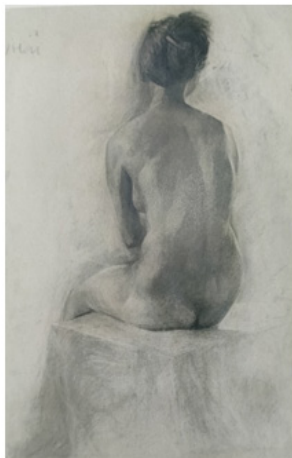
Đối với sinh viên, cần phải nhận thức sâu sắc và coi trọng học phần Giải phẫu là khối kiến thức quan trọng và thiết yếu trong quá trình học tập, nghiên cứu các học phần hình họa cấu trúc người. Trong quá trình thực hiện các bài tập hình họa nghiên cứu từ chân dung, bán thân, toàn thân cơ thể người, sinh

viên cần khai thác sâu những giá trị biểu cảm của nét, đặc điểm nhân vật trên các chất liệu khác nhau. Bên cạnh những bài tập nghiên cứu hình họa cấu trúc từng phần của cơ thể người, cần vẽ cấu trúc bộ xương hoặc hệ cơ, bên cạnh bài hình họa đã vẽ theo từng bộ phận và góc độ của người mẫu nghiên cứu.

Hình 5 - 6. Bài hình họa nghiên cứu chân dung người của sinh viên Trường Đại học Hòa Bình

Ngoài những bài tập hình họa nghiên cứu sâu, ký họa thâm diễn, sinh viên cần rèn luyện thường xuyên ký họa nhanh theo các dáng hoạt động khác nhau. Như vậy, sẽ giúp cho người học bắt dáng nhanh, nét ký họa sẽ cảm xúc và linh hoạt.

Hình 7. Bài hình họa của họa sĩ Vũ Văn Hải

Hình 8. Bài nghiên cứu mẫu nằm màu nước của sinh viên Trường Đại học Mỹ thuật Việt Nam

5. Kết luận

Dựa trên nền tảng kiến thức khoa học về cấu trúc giải phẫu tạo hình, nhân trắc học ứng dụng trong hệ thống đào tạo Mỹ thuật và MTUD trong và ngoài nước, bằng những kinh nghiệm học tập, nghiên cứu trong quá trình thực tiễn giảng dạy các học phần hình họa, có thể khẳng định giải phẫu tạo hình đóng vai trò nền tảng cốt lõi trong đổi mới nâng cao chất lượng đào tạo và nghiên cứu giảng dạy Hình họa cấu trúc hình thể người, đặc biệt trong hệ thống đào tạo các ngành cử nhân MTUD.

Nắm vững khối kiến thức học phần Giải phẫu tạo hình giúp người

đạy, người học, các họa sĩ, các nhà designer, nhà điêu khắc hiểu rõ và nắm được tỉ lệ, đặc điểm, cấu trúc, hình khối toàn bộ và mọi bộ phận của cơ thể con người để có thể hình dung được vị trí của từng bộ phận khi có những chuyển biến về hình thái bên ngoài do động tác, cử động tạo nên. Từ đó, giúp chúng ta nghiên cứu, sáng tạo ra những nhân vật có cấu trúc vững vàng, thân hình cân đối, thần thái sinh động, có đặc điểm, hồn cốt gắn chặt chẽ với nội dung trong những tác phẩm, sản phẩm nghệ thuật MTUD có giá trị về thẩm mỹ và có tính ứng dụng cao, phục vụ đời sống xã hội.

Tài liệu tham khảo

- Đinh Tiến Hiếu (2007). *Giáo trình Giải phẫu tạo hình*. NXB Đại học Sư phạm.
- Trường Đại học Mỹ thuật Việt Nam (2010). *Hình họa trong Mỹ thuật*. NXB Mỹ thuật.
- Gottfried Bammes (1972). *Der nackte Mensch*. Veb verlag Der Kunst Dresden.